

Nagy József XXI. század és nevelés

Nagy József *XXI. század és nevelés* című munkája, amely az ezredfordulón jelent meg az Osiris Kiadónál a neveléstudomány és a pedagógiai praxis megújítására tett nagyigényű kísérlet.¹ A szerző a bevezetésben összefoglalja, mi tette szükségessé a könyv megírását, és miben látja a pedagógia megújulásának lehetőségeit. Felvázolja az általa kidolgozott pedagógiai paradigma fontosabb elemeit, és bemutatja a pedagógia forrástudományában bekövetkezett olyan fejleményeket, amelyek lehetővé teszik a pedagógiai elmélet, illetve a pedagógiai praxis korszerűsítését. Az alapproblémát – amellyel a neveléstudomány és a pedagógiai praxis korszerűsítésére törekvő kutatóknak szembe kell nézniük – a szerző abban látja, hogy míg a globalizáció új kihívások elé állítja a társadalmakat, a pedagógiai gyakorlat és az oktatás elmélete válságban van. Ugyanakkor a 20. század második felében a pedagógia forrástudományai olyan felismeréseket fogalmaztak meg, amelyeknek a felhasználása – elvileg – lehetővé tenné a neveléstudomány megújulását, és így jelentős mértékben hozzájárulhatna a válság megoldásához.

A szerző a legfontosabb forrástudományoknak tartja az etológiát, a humánétológiát, a szociobiológiát, a szociálpszichológiát és a szociológiát, a pszichológia számos rész tudományát és néhány filozófiai diszciplínát. Elsősorban ezekből építkezik, amikor a neveléstudományi szempontból szignifikáns eredményeiket az általa kidolgozott új pedagógiai paradigmába integrálja. A forrástudományoktól átvett megközelítésmód alapján olyan rendszerszemléletet alkalmaz, amely a bioszférát és az emberi civilizációt összefüggő, komplex, hierarchikus komponensrendszernek tekinti. Az emberi személyiség és az azt formáló társadalom is értelmezhető ilyen rendszerként, amelyekről így – az elméletből kiindulva, annak szemléletmódját, fogalomrendszerét és kutatási metódusait felhasználva – a korábnál egzaktabb, koherensebb képet nyerhetünk. A rendszerek szerkezete, szerveződése meghatározza a működésüket, viselkedésüket, ezért befolyásolásuknak, fejlesztésüknek alapfeltétele, hogy szerkezetük és működésük determinációs tényezőit mind pontosabban megismerjük. A neveléstudomány feladata az, hogy a személyiség (mint képesség és motívumrendszer) és a társadalom (mint szocializációs rendszer) szerkezetét, szerveződését és működését, valamint kölcsönhatásait tanulmányozva a pedagógiai praxis számára hasznosítható felismeréseket, tudásokat fogalmazzon meg. Nagy József a könyv megjelenését megelőzően közzétette az egyes fejezetek forrástanulmányait (Iskolakultúra 1997–1999). A könyv megjelenését követően több összefoglaló tanulmányt is publikált a témában, amelyek közül különösen figyelemre méltónak tartjuk a lábjegyzetben feltüntetett összefoglaló írásokat.² A könyvről több értékelés, elemzés is megjelent. Az egyik informatív és az interneten elérhető írás Csala Istvánné dr. Ranschburg Ágnes recenziója, amelyben a szerző összefoglalja a könyv fontosabb tartalmi elemeit.³ Ugyancsak elérhető online Zsolnai József „metapedagógiai” elemzése a műről, amely gondolatgazdag reflexió a pedagógia helyzetéről és perspektíváiról a 21. század kezdetén.⁴

¹ Nagy József: XXI század és nevelés. Osiris Kiadó, Budapest, 2000.

² Nagy József: A személyiség alaprendszere. A célorientált pedagógia elégtelensége, a kritériumorientált pedagógia lehetősége. Iskolakultúra 2001/9. Nagy József: A személyiség kompetenciái és operációs rendszere. In: Iskolakultúra, 2010/7-8.

³ Csala Istvánné dr. Ranschburg Ágnes: 21. század és nevelés. 2009. június 17.

⁴ Zsolnai József: Metapedagógiai reflexiók a hetven éves Nagy József életművéhez